

Právo na informace je podle Listiny základních práv a svobod („Listina“) součástí ústavního pořádku České republiky. Přitom podle čl. 17 odst. 4 Listiny platí, že „svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, půjde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, pro bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.“. Podle čl. 17 odst. 5 Listiny „státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti.“.

Zákonem provádějícím oba citované odstavce čl. 17 Listiny je především zákon o svobodném přístupu k informacím jako komplexní úprava poskytování informací, respektive podmínek přístupu veřejnosti k informacím o činnosti povinných subjektů, které mají podle tohoto zákona povinnost poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti.

Pokud jde o působnost Vězeňské služby, tato je vymezena v ustanovení § 2 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Platí tím zákonná působnost, podle níž zejména:

- spravuje a střeží vazební věznice a věznice a zodpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, spravuje a střeží ústavy pro výkon zabezpečovací detence,
- prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,
- provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody,
- vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- vede evidenci osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky,
- plní další úkoly podle zvláštních právních předpisů.

Součástí evidence jsou rovněž spisy o uložených kázeňských trestech, odměnách či záznamy s projevenými výtkami, napomenutími nebo upozorněními na negativní chování odsouzeného.

Ze zestručněného výčtu působnosti povinného subjektu pak vyplývá, že do zákony stanovené působnosti patří vykonávat kázeňskou pravomoc nad odsouzenými. Na základě právní úpravy v ustanovení § 51 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů („zákon o výkonu trestu odnětí svobody“), kázeňskou pravomoc nad odsouzenými vykonávají generální ředitel Vězeňské služby a ředitelé věznic. Jiní zaměstnanci Vězeňské služby mohou kázeňskou pravomoc vykonávat, pokud k tomu byli zmocněni generálním ředitelem Vězeňské služby nebo s jeho souhlasem ředitelem věznice.

Blíže je kázeňské řízení u odsouzených právně upraveno v ustanoveních § 45 až § 55 zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Dále se jím zabývá právní úprava v ustanovení § 56 až § 70 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů („řád výkonu trestu odnětí svobody“).

Pokud se týká přímo dotazu: „Co nařizuje penologické a pedagogické zásady v kázeňském řízení a uplatnění. Žádám komentář.“, povinný subjekt konstatuje, že pedagogické zásady kázeňského řízení vymezuje § 56 řádu výkonu trestu odnětí svobody. Tato právní úprava je ve znění: „Při udělování odměn a ukládání trestů musí být respektovány pedagogické zásady, jejichž aplikace posiluje výchovný účinek udělené odměny nebo uloženého kázeňského trestu, a to zejména zásady individualizace, přiměřenosti, stupňování, důslednosti a spravedlivosti.“.

Zásada individuálního přístupu spočívá ve volbě takového prostředku kázeňské pravomoci, která zohledňuje například dosavadní průběh výkonu trestu a plnění povinností, individuální psychické a fyzické zvláštnosti, věk, celkovou situaci. Zároveň přihlíží k omezení devalvačního účinku častého udělování nejvyšších druhů odměn či ukládání nejpřísnějších kázeňských trestů, které mohou vést ke ztrátě další motivace.

Zásada přiměřenosti vyžaduje přihlížet ke způsobu jednání, k míře a druhu zavinění, jakož i k dalším okolnostem, během kterých k dotčenému jednání nebo následku došlo; umožňuje stupňovat druh odměn nebo kázeňských trestů v závislosti na chování a jednání.

Zásada stupňování souvisí se zásadou přiměřenosti a spočívá v odůvodněných případech v dodržování chronologického postupu od nejnižších druhů udělovaných odměn nebo ukládaných kázeňských trestů k vyšším (nejvyšším) druhům. Pro doplnění k zásadě lze uvést, že tresty jsou vypočteny v ustanovení § 46 odst. 3 zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Cit.: „Kázeňskými tresty jsou: a) důtka, b) snížení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu 3 kalendářních měsíců, c) zákaz přijetí jednoho balíčku v kalendářním roce, d) pokuta až do výše 5 000 Kč, e) propadnutí věci, f) umístění do uzavřeného oddílu až na 28 dnů, s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení, g) celodenní umístění do uzavřeného oddílu až na 20 dnů, h) umístění do samovazby až na 20 dnů, i) odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny.“.

Odměny stanoví § 45 odst. 2 zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Cit.: „Odměnami jsou: a) pochvala, b) mimořádné zvýšení doby trvání návštěv během jednoho kalendářního měsíce až na 5 hodin, c) povolení jednorázového nákupu potravin a věcí osobní potřeby odsouzenému, který jinak tyto nákupy nemůže provádět, d) zvýšení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu 3 kalendářních měsíců, e) věcná nebo peněžitá odměna až do výše 1 000 Kč, f) rozšíření osobního volna na sportovní, kulturní nebo jiné zájmové aktivity až na dobu 1 měsíce, g) povolení opustit věznicí až na 24 hodin v souvislosti s návštěvou nebo s programem zacházení, h) přerušování výkonu trestu.“.

Zásada důslednosti spočívá v rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů bez nedůvodných rozdílů; při udělení/uložení kázeňského prostředku předpokládá jeho včasné a důsledné vykonání.

Zásada spravedlnosti spočívá v objektivním vyhodnocení jednání a udělení odpovídajících odměn nebo uložení odpovídajících kázeňských trestů.